

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Vniuersa Theologia Scholastica, Speculatiua, Practica

Ad methodum S. Thomæ, quatuor Tomis comprehensa

Tanner, Adam

Ingolstadii, 1626

Dubium I. Vtrum Theologia sit habitus adhæsiuus, atq[ue]
argumentatiuus.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72856](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72856)

possunt demonstrationes eorum veritatum; nec etiam vim earum ab alijs propositarum moraliter satis percipere, ob ingenij ebrietatem, & varias distractiones: imò multi nec morale quidem evidentiam eiusmodi veritatum acquirere possunt, ob locorum, in quibus degunt, barbariem, & prauæ educationis consuetudinem. Consequens est igitur, ex factâ superius hypothesi, quibusdam non tantum ad bene esse, vt facilius scilicet acquirant eiusmodi veritatum notitiam, sed etiam simpliciter (moraliter tamen) necessariam esse talium veritatum reuelationem, seu reuelatam doctrinam, tam fidei, quam etiam suo modo Theologiæ, vt in simili dictum. dub. 1.

Atque ex his iam colligitur primò, quod præcipuè à S. Thomâ hic q. 1. a. 1. spectatum fuisse diximus, Theologiam, siue Theologicam doctrinam, etiam prout à fide, seu reipsâ, seu formaliter distinguitur, existere in rerum naturâ: quia Dei providentiâ, in eiusmodi rebus, toti Ecclesiæ communitati necessarijs ad salutem, non deficit. Accedit, quòd suppositâ Theologiæ notionem, esse videlicet habitum, siue doctrinam, quâ fides exponitur, defenditur, illustratur, per se ex ipso quotidiano Ecclesiæ usu notum est, habitum eiusmodi existere.

Colligitur secundo, quamam vniversam sit mens S. Thomæ hic quest. 1. a. 1. dum absolute asserit & concludit, necessarium fuisse, *sacram doctrinam per reuelationem haberi*: quæ res non eodem modo ab omnibus explicatur. Nam omisâ sententiâ Caietani hic q. 1. a. 1. vbi docet, S. Thomam nomine sacræ doctrinæ intellexisse doctrinam formaliter vel virtualiter reuelatam in genere, prout abstrahit à fide, & Theologiâ, quòd iam dub. 1. resutauimus; sunt etiam alij, qui existimant, S. Thomam eo nomine non intellexisse Theologiam, prout à fide distinguitur, seu prout est habitus conclusionum, atque ad ipsam fidem tuendam spectat; sed prout aliquo mo-

do includit cognitionem etiam ipsorum principiorum; sive quia reipsâ idem sit habitus cum habitu fidei saltem acquisitæ, vt vult Gabriel Vasquez hic quest. 1. art. 1. dub. 1. siue quia Theologia etiam aliquo modo inuoluat eam cognitionem veritatum fidei, saltem veluti principiorum, quæ supponit, vt dicit Molina hic q. 1. art. 1. disp. 2.

Sed neutrum probatur. Tum quia nec contextus verborum S. Thomæ, nec scopus propositæ ibidem questionis satis saluatur; vt in simili ferè de Caietani sententiâ dictum dub. 1. præterquam quòd Vasquez falsò supponit, Theologiam esse eundem reipsâ habitum cum fide acquisitâ, vt inferri dicemus q. seq. dub. 2.

Dicendum est igitur cum Valentia hic quest. 1. p. 1. Zumel ibidem a. 1. quest. 1. & communi Recentiorum (vti agnoscit Vasquez) S. Thomam locutum fuisse de ipso Theologiæ habitu etiam secundum se, prout à fide distinguitur. Est enim hic eius processus. Pro antecedente sui Enthymematis sumit S. Thomas hoc principium, Necessarium fuit hominem, instrui per diuinam reuelationem, tum de rebus ac veritatibus, quæ naturale rationis lumen excedunt, vt est in primis ipse finis vltimus hominis, ex illo Isa. 64. *Oculus non vidit Deum, absq. te, quæ preparâsti diligentibus te*; tum etiam suo modo (iam hîc superius explicato) de quibusdam veritatibus Deum concernentibus, quæ aliqui humanâ ratione inuestigari possunt: In de his verbis concludit S. Thomas Necessarium itaque fuit, *præter philosophicas disciplinas, quæ per rationem inuestigantur, sacram doctrinam* (vtique Theologiam) *haberi*. Quandoquidem per se clarum est, suppositâ necessitate diuinæ reuelationis, seu doctrinæ immediate reuelatæ, necessariam etiam esse doctrinam illam, quæ ad eam doctrinam immediate reuelatam, persuadendam, tuendam, & exponendam ordinatur; qualis vtique est ipsa Theologia. Atque hæc de necessitate Theologiæ satis,

QVÆSTIO II.

De S. Theologiæ genere, tam proximo, quam remoto.

S. Thom. 1. p. q. 1. a. 2. 6. & 8.

Absoluitur hæc questio quinque dubijs. I. Vtrum Theologia sit habitus adheſiuus, atq. argumentatiuus. II. Vtrum sit opinio aut fides, seu diuina, seu acquisita. III. Vtrum sit scientia. IV. Vtrum sit scientia subalternata, scientia Dei, aut beatorum. V. Vtrum sit sapientia. An verò sit habitus supernaturalis & infusus, dicitur quest. 4. de attributis eiusdem.

DVBIVM I.

Vtrum Theologia sit habitus adheſiuus atq. argumentatiuus.

S. Thom. 1. p. q. 1. a. 2. & 8.

Supposita existentia & necessitate Theologiæ, recto ordine S. Thomæ hic q. 1. a. 2. mox genus eius

proximum inuestigare studet. Sed quia & id ipsum pluribus controuersijs implicatum est; atque simul etiam de remoto eius genere nonnulla à Scholasticis Doctoribus in dubium sunt vocata, quæ apud S. Thomam fuerunt extra controuersiam; idcirco necesse fuit, hanc de genere Theologiæ dissertationem in plura dubia dispertiri; atque ab indagatione remotioris generis initium sumere. Supponunt autem & admittunt omnes, id quod etiam ex se euident est, Theologiam esse habitum intellectus, non volun-

tatis

tati, aut alterius potentia; cum circa cognitionem intellectiuam versetur, vt ex dictis liquet. Solum inquiritur, qualis sit habitus intellectualis.

Et quod ad præsentem dubitationem attinet, vnus ac primus causam ei dedit Petrus Aureolus, qui floruit circa Annum Christi ferè M. CCC. XX. (vii ferè, & Durandus, Heruicus, Occam, &c.) & multa in Theologia Scholastica innouauit, tam Scotus, quam etiam S. Thomæ in multis aduersus; quem propterea sæpe ac diligenter, quamuis maiori ex parte necdum typis impressum, retulit Ioannes Capreolus, iam verò nuper primum Anno MDXCVI. Vaticana Typographia Romæ in lucem dedit. Is igitur lib. 1. sent. prolog. q. 1. art. 3. proposuit 2. & 3. aperte docet, habitum Theologiæ non esse adæsum, nec causantem assensum in intellectu, sed tantummodo declaratum, qui facit aliquid imaginari melius per intellectum, absq. omni adhesionem. Sed contraria sententia est vera, vt dicetur.

Assertio I. Habitus Theologiæ simpliciter & absolute est adæsum. Supponit S. Thomas hica 2. alijque Doctores communiter, qui docent, habitum Theologiæ esse scientiam; omnis autem scientia est cognitio adæsum. Speciatim autem Aureolum hac in parte refellunt Occam q. 3. prolog. Gabriel q. 7. prol. a. 1. Gregorius Arriminenis q. 1. a. 4. Maior q. 4. Vauquez d. 5. c. 2. Probatur I. Quia Aureolus ipse, loc. cit. agnoscit, habitum Theologiæ esse discursiuum: est autem de ratione habitus discursiuus, assentiri conclusioni per discursum deductæ. II. Quia Theologia, etiã vt habitus declaratiuus est, necessariò aliquid negat vel affirmat: idq. etiam sæpe mediante discursu; v. g. sensum huius loci esse istum, idè quod in alijs locis idem similibus verbis indicetur; aut quia ita intellexerunt SS. Patres; aut quia hic est linguæ facra, vel etiam græcæ idiomus; aut quia hunc sensum contextus ipse, & collatio eorum quæ antecedunt & consequuntur postulat, &c. III. Quia iuxta communem philosophiam, omnis actus intellectus componentis aut diuidentis, est aut negatio, aut affirmatio, adeoque si iudicium non absit, assensus vel dissensus; qui tamen ipse etiam cuiusdam partis contradictionis adæsum est. At verò Theologiæ habitus iuxta Aureolum ibidem componit, diuidit, negat, affirmat, vtique non sine iudicio; vt etiam ex dictis patet.

Aliud est, si loquamur de sola apprehensione, compositionis aut diuisionis; seu negationis aut affirmationis; hæc enim apprehensio vtique esse potest, & sæpe est, sine assensu; vt cum apprehendo blasphemiam affirmationem Iudeorum, pronunciantium Christum habere demonium: hoc enim vtique fit absque assensu. Et ratio est. Quia sicut apprehendimus res alias, puta lapidem, lignum; nec tamen idè intellectus ipse efficit, aut recipit ipsum lapidem & lignum, ita etiam potest apprehendere affirmationem vel negationem aliquam, etiamsi interim cum iudicio nihil affirmet vel neget. IV. Apprehensio sola, etiam distinctissima, cuiuslibet discursus vel conclusionis Theologiæ, sicut etiam articulorum & veritatum fidei, esse potest etiam in quolibet Ethnico, Iudæo, heretico; sine omni fide: Theologia verò in infidelibus ac sine fide esse non potest: alioqui infideles esse possent in Ecclesia Doctores & Magistri

doctrinæ fidei. Denique habitus apprehensiuus tantum, in intellectu, non sunt alij, quam species; quæ quanto sunt expressiores, meliusque dispositæ & ordinatæ, tanto & clarius obiectum repræsentant, & intellectum melius perficiunt, ac iuuant ad perfectiorem apprehensionem obiecti. Quamobrem etiam citati rectè iudicant, eam sententiam Aureoli non solum falsam esse, sed nec intelligi quidem posse.

Obijcit præcipuè Aureolus. Si esset habitus adæsum, adeoque inclinaret ad assensum, tum vel esset scientiæ proprie dictæ, vel opinionis; neutrum est. Ergo, &c. Sed hoc argumentum facile dissoluetur ex sequentibus, vbi declarauerimus, qualis habitus in specie sit Theologia. Interim respondetur, falsam esse maiorem; & ex parte etiam minorem, vt inferius dub. 2. & 3. dicetur.

Assertio II. Habitus Theologiæ est habitus argumentatiuus. Ita S. Thomas hic q. 1. a. 8. & communis ac certa omnium Doctorum sententia; nec ipso quidem Aureolo repugnante, vt dictum. Probatur primò ex scriptura. Nam & Christus ipse, & Apostoli Theologiæ scientia argumentando vsi sunt; vt cum Christus Matth. 22. v. 32. contra Sadducæos ex illo loco Exodi 3. *Ego sum Deus Abraham, Deus Isaac, & Deus Iacob, &c.* probat, mortuos viuere, adeoque esse resurrectionem mortuorum. Item cum ibidem v. 43. ex illo Psalmi loco, *Dixit Dominus Domino meo,* contra Iudæos probat, Christum non esse purum hominem, solumq. Davidis filium; naturali videlicet generatione, instar puri hominis ab eo propagatum. Ita etiam Apostolus 1. Cor. 15. v. 13. & seqq. à resurrectione Christi argumentatur ad resurrectionem communem. Et alia passim quamplurima his similia in scriptura noui testamenti, præcipuè in Epistolis S. Pauli reperiuntur.

Secundo idem probatur ratione. I. Quia per hoc maxime Theologia differt à fide, vt dicetur dub. sequenti. II. Hoc postulat triplex ipsius Theologiæ finis. Quorum primus est sacras literas declarare; quod fit partim auxilio peritiæ linguarum, aut etiam historiæ, vel Chronologiæ; partim collatione variorum locorum; sicuti & antecedentium ac consequentium: partim ex analogia doctrinæ fidei; partim argumento ducto ab auctoritate Patrum & Ecclesiæ: qua in re semper aliquem discursum interuenire necesse est: vt etiam circa præcedentem assertionem dictum: nisi forte quandoque in primo casu, si quando vno quasi intuitu, ex clara verborum significatione, sensus scripturæ percipitur; qui tamen non tantum est actus Theologiæ; quam partim grammaticæ; quoad nudam apprehensionem seu cognitionem mentis scriptoris; partim fidei, quoad assensum, vt rectè etiam indicauit Durandus prolog. q. 1. num. 6. & 9. vbi ait: *Theologiam, si accipiatur pro habitu, quo solum, vel principaliter assentimus his, quæ in sacra scriptura traduntur, & prout in ea traduntur, non differre à fide.*

Secundus finis Theologiæ est defendere res fidei contra Aduersarios; tum probando illas; tum etiam obiectiones soluendo: iuxta Apostolum ad Tit. cap. 1. v. 10. de Episcopo ita loquentem: *Et potens sit exhortari in doctrina sana; & eos qui contradicunt, arguere;* & Augustinum sæpius citatum lib. 14. de Trinit. cap. 1. assertentem, hæc scientia defendi fidem & roborari. Vbi

rectè

rectè notat S. Thomas hic q. 1. a. 8. si aduersarius aliquod principium reuelatum admittat, tum ex eo argumentari Theologum posse ad probandum aliud contra eundem; sicut ex auctoritate loci; scripturę disputamus contra Sectarios. Est enim hoc proprium Theologię, vt quemadmodum Metaphysica, cum sit suprema scientiarum naturalium, disputat contra negantem sua principia; si modo aduersarius aliquid concedat; ita etiam Theologia

Si verò aduersarius nullum principium reuelatum admittat, tum contra eiusmodi vniuersim negantes principia, non potest quidem Theologia ex proprijs argumentari; potest tamen & satisfacere argumentis obiectis; & credibilitatem fidei probare euidenter, ex generalibus fidei motiuis. Sed quod argumenti genus non est proprium Theologicum, vt rectè etiam notauit Gabriel Vasquez, cum recentioribus Thomistis hic q. 1. a. 8. & satis indicat S. Thomas ibidem, cum dicit, hoc casu *non remanere amplius viam ad probandum articulos fidei per rationem, sed ad soluendum rationes, si quas inducit contra fidem.* Tertius finis Theologię est ostendere, quid ex principijs reuelatis coniequens sit; quod vel maxime argumentationem requirit, vt perse notum est. Patet igitur ex triplici fine, siue actu Theologię, eam esse discursiuam.

4

Assertio III. Theologia est habitus discursiuus, siue argumentatiuus, tum ad probandas ipsius fidei veritates à Deo immediatè reuelatas, veluti principia sua; tum ad conclusiones & coniectaria ex ipsdem fidei principijs deducenda; hocque eius officium potissimum est. Hęc assertio, excepta vltima eius parte, est communis Doctorum, & apertè assertitur etiam à S. Thomā hic q. 1. a. 8. & omnibus Interpretibus; ibidem; vt & à Durando in prolog. q. 1. licet Aureoli. prolog. a. 1. aduersetur, vbi vniuersim contra S. Thomā assertit, *articulos fidei non esse principia in Theologia nostra, sed magis conclusiones.* Et infra ait, *totum est idem Theologorum esse ad articulos fidei, quasi ad conclusiones declarandas & defendendas.* Ratio patet tum ex dictis preced. assertione. Tum quia vtraque argumentatio spectat ad eundem finem Theologię, vt dictum; & procedit ac nititur eadem ratione formali; nimirum principijs reuelatis. Tum quia talis argumentatio non potest spectare ad alium habitum; nam quod Aureolus assensum conclusionis deductę ex duabus creditis seu reuelatis propositionibus, aut ex vna credita & altera necessaria, immediatè non ad Theologiam, sed ad fidem pertinere dicit, cum tamen interim fateatur, fidem non esse habitum discursiuum; id nec inter se satis cohæret; cum ad ipsum vtiq; habitum discursiuum, non ad alium pertineat assentiri conclusioni; & infra q. 5. vberius refelleretur.

Vltima assertionis pars, principalis videlicet officium Theologię esse, deducere conclusiones siue coniectaria ex principijs fidei; quę ipsa principia probare, est doctrina S. Thomę cit. a. 8. item Petri de Aliaco in 1. sent. q. 1. art. 3. & communis Doctorum sententia, vt agnoscit etiam Durandus cit. q. 1. prolog. num. 8. & 48. licet ibidem ipse contrarium asserat. Probatur. Tum quia nulla scientia principaliter ac perse probat sua principia. Tum quia veritates fidei à summa veritate reuelatę, perse non indigent

probationes; sed propositione. Interim facile concedimus, absolute præstantius quippiam esse, ipsas etiam fidei veritates immediatè reuelatas probare; negamus tamen ideo, magis perse ac principaliter id muneris spectare ad habitum Theologię. Ratum sit ergo ac firmum, habitum Theologię esse tum ad hæsiuum; tum discursiuum siue argumentatiuum, iam qualis in specie sit videamus.

DVBIUM II.

Utrum Theologię habitus sit opinio, aut fides; seu diuina, seu acquisita?

Ad S. Thom. 1. p. q. 1. a. 1.

Nec istam quæstionem S. Thomas ex instituto tractat; supponens potius, eam, vti per se elaram, nulla indigere explanatione. Sed quia tamen, tum à veteribus quibusdam Scholasticis S. Thomam consecutus, tum à Recentioribus res hæc in dubium vocata est, necesse est eam ex instituto declarare.

Præsupponenda autem initio est, tam pro huius, quam sequentium aliquot dubitationum explanatione, diuisio intellectuorum habituum ab omnibus recepta, quam habet Aristoteles lib. 6. Eth. cap. 3. vbi ait: *Sunt autem ea, quibus anima affirmando, aut negando verum dicit, numero quinque. Hęc verò sunt: Ars, Scientia, Prudentia, Sapientia, Intellectus. Nam existimatione & opinione fieri potest, vt mentiamur.* Vbi Aristoteles, quinque habitus intellectiuos constituit, quibus semper verum dicitur, quos etiam ea de causa Aristoteles cap. præced. in fine virtutes intellectuales appellat: his subiungit existimationem & opinionem, quibus nonnunquam falli intellectum contingit: quas etiam nonnulli hoc loco pro eodem habent: vt videre est in quibusdam Notis ad libros Ethicorum adiectis, in Editione Venera Anni 1585. Alij communiter distinguunt; & quidem rectius, & magis ad mentem Aristotelis accommodasę; qui particula copulatiua, non autem explicatiua hæc inter se connectit.

Inter hos autem S. Thomas 1. 2. q. 57. a. 2. ad 3. pro existimatione habet *suspicionem*; cum ait: *Solus illi habitus virtutes intellectuales dicuntur, quibus semper dicitur verum, & nunquam falsum: Opinio vero & suspicio possunt esse veri & falsi, & ideo non sunt intellectuales virtutes, vt dicitur in 6. Ethic. cap. 3.* Eodem modo legit Scotus q. 3. prolog. Quę interpretatio & lectio textus Aristotelici videtur esse optima; non solum quia existimatio & opinio perse non differunt, sed etiam quia in græco textu pro existimatione & opinione, apud Aristotelem habetur *ἔσθ' ἡ δόξα καὶ ἡ ὁμολογία*. Significat autem apud græcos *ἔσθ' ἡ δόξα* non tantum existimationem siue opinionem, sed etiam *suspicionem*. Qua de causa apud Aristotelem eo loco, vniuersim septem habituum intellectualium genera recensentur; quinque quibus semper verum dicitur; duo quibus nonnunquam fallimur; nimirum suspicio & opinio. Quo loco opinio generatim accipitur, pro quoocunque assensu probabili fixo, & determinato ad alteram contradictionis partem; quia ratione et-

iam si-